

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-26>

УДК 657.6:658.1

РОЗВИТОК ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИХ АСПЕКТІВ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

DEVELOPMENT OF ORGANIZATIONAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF THE AUDIT OF THE FINANCIAL STABILITY AND PAYING CAPACITY OF THE ENTERPRISE

Мулик Ярослава Ігорівна

кандидат економічних наук, доцент,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8166-2481>

Mulyk Yaroslavna

Vinnitsia National Agrarian University

У статті досліджені питання організаційно-методичних аспектів аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. Доведено, що аудит фінансової стійкості та платоспроможності - є одним із способів подолання недостатньої довіри між учасниками фінансово-господарської діяльності, забезпечує поінформованість зацікавлених осіб про поточний фінансовий стан підприємства, надає обґрунтовану оцінку прогнозним показникам підприємства. Зазначено, що організація та методика аудиту фінансової стійкості та платоспроможності, включає в себе такі складові: об'єкти аудиту; критерії ефективності стану та функціонування об'єктів аудиту; методи аудиту (отримання аудиторських доказів). Розглянуто фактори впливу (зовнішні та внутрішні) на фінансову стійкість підприємства. Проведено аудиторську оцінку показників фінансової стійкості на прикладі конкретного підприємства. Досліджено чотири види фінансової стійкості підприємства: висока, нормальна, передкризова та кризова. Охарактеризовано систему показників оцінки стану платоспроможності підприємства, розглянуто її концептуальні засади. Проведено аудиторську оцінку показників платоспроможності на прикладі конкретного підприємства. Запропоновано робочий документ аудитора «Оцінка платоспроможності та фінансової стійкості підприємства», що значно спростить роботу аудитора та буде більш наочно представляти результати проведеного аналітичного дослідження. Зазначено, що аудиторський звіт про фінансову стійкість та платоспроможність підприємства доцільно включити в пакет публічної підтвердженої звітності або ж доповнити існуючу звітність новою формою, що буде відображати дані показники. Доцільним є популяризація аудиту фінансової стійкості та платоспроможності, що може бути досягнена спільними діями аудиторів, професійних організацій та органів влади.

Ключові слова: фінансова стійкість, платоспроможність, аудит, аудиторська оцінка.

The article examines issues of organizational and methodological aspects of the audit of the financial stability and solvency of the enterprise. It has been proven that the audit of financial stability and solvency is one of the ways to overcome the lack of trust between the participants of financial and economic activity, ensures the awareness of interested persons about the current financial state of the enterprise, provides a reasonable assessment of the forecast indicators of the enterprise. It is noted that the organization and methodology of the audit of financial stability and solvency includes the following components: audit objects; criteria for the effectiveness of the state and functioning of audit objects; audit methods (obtaining audit evidence). The main features of financial stability are characterized. Factors of influence (external and internal) on the financial stability of the enterprise are considered. An audit assessment of financial stability indicators was carried out on the example of a specific enterprise. Four types of financial stability of the enterprise were studied: high, normal, pre-crisis and crisis. The system of indicators for assessing the company's solvency status has been characterized (static solvency indicators, dynamic solvency indicators and prospective solvency indicators), and its conceptual foundations have been considered (object of ensuring solvency, purpose of solvency management, tasks of solvency management, functions of solvency management, requirements for solvency management). An audit assessment of solvency indicators was carried out on the example of a specific enterprise. The auditor's working document "Assessment of solvency and financial stability

of the enterprise" is proposed, which will greatly simplify the auditor's work and will more clearly present the results of the analytical study. It is noted that it is advisable to include the audit report on the financial stability and solvency of the enterprise in the package of public certified reporting or supplement the existing reporting with a new form that will reflect these indicators. It is appropriate to popularize the audit of financial stability and solvency, which can be achieved by joint actions of auditors, professional organizations and authorities.

Keywords: financial stability, solvency, audit, audit assessment.

Постановка проблеми. В сучасних умовах, зважаючи на кризове становище вітчизняної економіки, більшість українських підприємств функціонують в нестабільному та жорсткому конкурентному середовищі. Така ситуація викликає необхідність уникнення фінансових прорахунків та застосування ефективних методів управління вітчизняними підприємствами [1]. Ситуація особливо актуалізувалась з початком повномасштабної війни. Як справедливо зазначають науковці [2] в умовах воєнного стану досить складно оцінювати чи прогнозувати фінансову стійкість підприємства, оскільки фактично війна створює форс-мажорні обставини, які передбачають не тільки скорочення обсягів активної діяльності підприємства, але й можливу повну його зупинку і навіть безповоротну втрату майна чи ресурсів. Форм-мажорні обставини характеризуються непередбачуваністю та неможливістю прогнозування, що ускладнює процес аналітики та аудиторської оцінки.

Отже, враховуючи сукупність всіх факторів, що нині складаються, фінансовій стійкості та платоспроможності підприємств, необхідно відводити важливе місце як стратегічному інструменту їх діяльності, адже успішне функціонування господарюючого суб'єкту залежить від їх рівня. Зміцнення фінансової стійкості та підвищення платоспроможності є особливо актуальним в нинішніх умовах, адже є також фундаментальною умовою виживання господарюючих суб'єктів, їх пристосування до змін у зовнішньому середовищі та виконанні запланованих цілей. Тому в сучасних умовах зростає заінтересованість підприємств у здійсненні аудиторської оцінки їх фінансової стійкості та платоспроможності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням аудиту фінансової стійкості та платоспроможності господарюючих суб'єктів, їх оцінки, аналізу займалися такі вчені, як Ф. Бутинець, О. Мірошник, Т. Городня, І. Грицак, С. Дерев'янку, О. Кузьмін, Н. Коцеруба, Я. Мулик, М. Никонович, М. Огічук, С. Олійник, С. Петренко, О. Редько, Л. Тринька та інші.

Так, автором Коцерубою Н. [3] досліджено особливості організації і планування аудиту

фінансової стійкості та платоспроможності підприємства, зокрема визначення стратегії, тактики й масштабу аудиту, що дає змогу аудиторю без додаткових зусиль зібрати надійні докази та висловити неупереджену думку. Коцерубою Н. [4] Проаналізовано фактори, що впливають на вибір аудиторських процедур, вивчено класифікацію аудиторських процедур, запропоновано узагальнені принципи та правила складання тестів контролю, охарактеризовано та класифіковано процедури по суті в аудиторській діяльності, окреслено функції та класифікацію аналітичних процедур, що застосовуються при аудиті фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. Авторами Мірошник О., Шубіна С. та Кравченко Б. [5] досліджено сутність, цілі та послідовність управління фінансовою стійкістю підприємства. Проаналізовано основні методи підтримання фінансової стійкості підприємства, проаналізовано динаміку показників фінансової стійкості підприємства. Обґрунтовано необхідність та значення систематичної оцінки фінансового стану підприємства, доцільність розробки правильної стратегії та тактики розвитку підприємства. Досліджено проблеми, які можуть виникнути у підприємства при визначенні фінансової стійкості. Авторами Костенко Ю., Короленко О. та Гузь М. [2] відображено закономірності формування ключових показників фінансової стійкості, а також показано як вони можуть змінюватися в залежності від дій підприємства в умовах воєнного стану.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак залишається низка дискусійних питань щодо організаційних та методичних аспектів аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємств, враховуючи ті зміни, що відбуваються нині в їх зовнішньому та внутрішньому середовищі.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження організаційно-методичних аспектів аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства та визначення його проблеми та напрямків вдосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Умовою життєздатності підприємства та основою його розвитку в конку-

рентному ринку є його фінансова стійкість та платоспроможність. Саме вони слугують передумовою економічного розвитку господарюючого суб'єкту та економіки країни, в цілому.

Організація та методика аудиту фінансової стійкості та платоспроможності, включає в себе такі складові: об'єкти аудиту; критерії ефективності стану та функціонування об'єктів аудиту; методи аудиту (отримання аудиторських доказів).

В таблиці 1 представимо методику даного виду аудиту. Для здійснення оцінки фінансового стану господарюючого суб'єкту, і зокрема, його фінансової стійкості та платоспроможності, важливою є присутність інформації, що здатна забезпечити можливість розрахунку всіх показників, побудови різних моделей та здійснення прогнозів. Відбір достатньої кількості джерел одержання аудиторських доказів для аудиту фінансового стану підприємства, його фінансової стійкості та платоспроможності, відіграє важливу роль. Такий аудит може виконуватися з тим чи іншим рівнем деталізації залежно від інформаційного забезпечення, рівнем володіння методиками аналізу, часового параметру, наявності технічних засобів для виконання різних розрахунків тощо.

Загалом, аудит слугує надійним способом підтвердження даних фінансової звітності. Він є одним із важливих видів послуг і набуває дедалі більшої актуальності [8].

Фінансова стійкість – це узагальнююча якісна характеристика фінансового стану підприємства, що відображає тенденції зміни фінансових відносин на підприємстві під впливом різноманітних внутрішніх і зовнішніх чинників. Стійкість фінансового стану забезпечується всією виробничо-господарською діяльністю підприємства. Тому в цьому понятті відображається не тільки стан фінансових ресурсів підприємства, а й ефективність їх використання [1].

Доцільно відтінювати певні особливості фінансової стійкості в широкому розумінні (рис. 1).

При допомозі аудиту фінансової стійкості та платоспроможності з'являється можливість описати спроможність підприємства адаптуватися до вимог зовнішнього середовища та виявити ступінь його автономності від зовнішніх джерел фінансування.

Фінансова стійкість та платоспроможність підприємств є комплексними поняттями, що залежать від багатьох факторів. Якщо якийсь із них випадає з оцінки фінансової стійкості та

Таблиця 1

Методика аудиту фінансової стійкості та платоспроможності

Етап аудиту	Мета етапу	Об'єкт аудиту	Аудиторські процедури
Аудит ліквідності та платоспроможності підприємства	Оцінити здатність підприємства погашати поточні зобов'язання та його забезпеченість довгостроковим фінансуванням у необхідних обсягах	Оборотні активи та зобов'язання підприємства	1. Здійснити класифікацію активів підприємства за ознакою ліквідності. 2. Здійснити класифікацію зобов'язань підприємства за строками погашення. 3. Розрахувати коефіцієнти ліквідності. 4. Встановити відхилення від критеріїв ефективності та причини виявлених відхилень. 5. Оцінити вплив виявлених відхилень на загальний фінансовий стан підприємства з погляду особливостей його діяльності
Аудит фінансової стійкості підприємства	Встановити оптимальність структури капіталу та наявність достатнього обсягу власного капіталу	Джерела майна підприємства: власні та залучені	1. Класифікувати джерела майна підприємства на власні та залучені. 2. Визначити величину власних обігових коштів. 3. Розрахувати коефіцієнти капіталізації. 4. Встановити відхилення від критеріїв ефективності та причини виявлених відхилень. 5. Оцінити вплив виявлених відхилень на загальний фінансовий стан підприємства з погляду особливостей його діяльності

Джерело: побудовано автором на основі [6; 7]

Рис. 1. Основні особливості фінансової стійкості

Джерело: побудовано автором на основі [9]

платоспроможності, то оцінка впливу інших, прийнятих у розрахунок факторів, а також результати можуть виявитися спотвореними і не спроможними забезпечити ефективність господарювання. Як справедливо зазначає Ясіновська І. Ф. [10] забезпечити фінансову стійкість та платоспроможність може тільки те підприємство, яке активно реагує на зміну внутрішніх і зовнішніх чинників.

Більш детально зупинимося на чинниках впливу за місцем виникнення (табл. 2), оскільки саме вони формують фінансову політику підприємства.

Слід зазначити, що внутрішні та зовнішні чинники взаємопов'язані, але їхній вплив на фінансову стійкість підприємства може різноспрямованим, тобто позитивним та негативним. Позитивний вплив певного чинника може бути знижений або повністю ліквідований негативним впливом іншого, більш вагомого чинника [11].

Безумовно, зовнішні чинники значно впливають на фінансову стійкість компанії, але вплинути на них управлінському складу підприємства майже нереально, тому необхідно пристосовуватися до наявної ситуації і виробляти антикризову стратегію управління компанією. Водночас не менш суттєвими є внутрішні чинники. Варто приділяти велику увагу плануванню і контролю. Потрібно чітко формувати цілі компанії та методи їх досягнення, постійно спостерігати за виконанням плану і вчасно реагувати, якщо відбуваються невідповідності. Також необхідно мати кваліфікованих співробітників, оскільки саме вони є інструментом для досягнення поставлених планів [11].

Отже, можна зазначити, що процес забезпечення фінансової стійкості повинен бути спрямований на мінімізацію негативного

впливу зовнішніх та внутрішніх чинників на діяльність підприємства.

Проведення аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства має включати в себе детальний аналіз діяльності господарюючого суб'єкту, завдяки якому ми можемо бачити, на якому із етапів функціонування знаходиться наразі підприємство (становлення його діяльності, розвиток чи закриття), визначає зовнішні чи внутрішні чинники, що спричинили проблему, а також дозволяє спрогнозувати майбутні можливості підприємства.

В ході аудиторської оцінки необхідно провести оцінку показників фінансової стійкості підприємства та визначитись із її рівнем на основі відповідних розрахунків. Для прикладу, представимо розрахунки конкретного підприємства (табл. 3).

З наведених даних видно, що підприємство має досить високий рівень фінансової стійкості.

Так, коефіцієнт автономії – вказує, яку частку у загальних вкладеннях у підприємство становить власний капітал. Він означає фінансову незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Чим ближче значення цього показника до 1,0, тим кращий фінансовий стан підприємства. Відповідно коефіцієнт фінансової залежності є оберненим показником і показує, скільки одиниць сукупних джерел припадає на одиницю власного капіталу. Як видно з розрахованих даних, ПП «Світоч» протягом 2019–2021 рр. на 96–99% забезпечувало всі свої потреби власними фінансовими ресурсами і лише 4–1% – позиковими ресурсами. Проте, надмірно високі значення показника фінансової автономії може свідчити про те, що підприємство не повною мірою використовує наявний потенціал.

Таблиця 2

Фактори впливу на фінансову стійкість підприємства

№ п/п	Фактори, що впливають позитивно	№ п/п	Фактори, що впливають негативно
Зовнішні фактори			
1	Налагодженість економічних зв'язків з партнерами	1	Загальна політична та економічна нестабільність
2	Високий рівень розвитку ринку страхових послуг	2	Низький платоспроможний попит на продукцію, що випускається підприємством
3	Продукція, що випускається підприємством, має високий платоспроможний попит	3	Економічна, фінансово-кредитна та податкова політика держави
		4	Відсутність стабільних та налагоджених економічних зв'язків з партнерами
		5	Негативний вплив зміни курсу валют
		6	Низький рівень розвитку ринку страхових послуг
		7	Низький рівень розвитку фінансового ринку
Внутрішні фактори			
1	Висока конкурентоспроможність продукції та товарів	1	Уповільнення швидкості обертання обігових коштів
2	Прибуток	2	Перевищення темпу зростання витрат темпу зростання доходів
3	Позитивний імідж та репутація підприємства	3	Неефективна реклама та низький рівень збуту продукції
4	Наявність та застосування передових технологій	4	Низька результативність господарських та фінансових операцій
5	Наявність у підприємства договору страхування майна	5	Низький рівень матеріально-технічного оснащення виробництва
6	Висока класифікація трудових ресурсів	6	Відсутність мотивації трудових ресурсів
		7	Низький рівень кваліфікації кадрів
		8	Високі витрати на виробництво
		9	Зростання частки залучених коштів

Джерело: побудовано автором на основі [10; 11; 12]

Таблиця 3

Аудиторська оцінка показників фінансової стійкості

№	Показники	2019	2020	2021	Відхилення (+; -)
1	Коефіцієнт фінансової незалежності	0,96	0,94	0,99	0,02
2	Коефіцієнт фінансової залежності	0,04	0,06	0,01	-0,02
3	Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів	0,04	0,06	0,01	-0,02
4	Коефіцієнт фінансування	27,46	15,52	68,87	41,41
5	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	-	-	-	-
6	Наявність власних оборотних коштів, тис.грн.	9597,0	11275,9	16889,6	7292,6
7	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,51	0,55	0,61	0,09

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності ПП «Світоч»

Коефіцієнт фінансової залежності навпаки зменшився за період дослідження в ПП «Світоч» на 0,02, що свідчить за період дослідження на підприємстві зменшилась залежність від зовнішніх залучених та позичених джерел, що позитивно характеризує дане підприємство.

Коефіцієнт співвідношення позикових та власних ресурсів рівняється відношенню величини зобов'язань господарюючого суб'єкту до величини його власних засобів. Значення коефіцієнта коливається за період дослідження в межах 0,04 – 0,01. Нормальне обмеження для коефіцієнта залежності < або = 1. З розрахунку даного коефіцієнту в динаміці видно, що протягом трьох досліджуваних періодів значення показника є додатним і має тенденцію до зниження. Це означає, що у підприємства в обігу знаходиться менше позикових коштів ніж власних і це співвідношення стає все більш вагомим. Це пояснюється тим, що власні кошти підприємства мають тенденцію до збільшення, а позикові кошти до зменшення.

Коефіцієнт фінансування вказує на те, яка частка діяльності підприємства фінансується за рахунок власних, а яка – за рахунок позикових ресурсів. Ситуація, при якій величина коефіцієнта фінансування менша за одиницю (більша частка майна підприємства сформована за рахунок позикових коштів), може свідчити про загрозу платоспроможності та перешкоджати отриманню кредитів. Дані ПП «Світоч» свідчать, що даний показник значно більше 1 і він має тенденцію до збільшення (+ 41,41), що позитивно характеризує дане підприємство в плані фінансової стійкості.

Одним із показників оцінки фінансової стійкості є власні оборотні кошти. Цей показник вказує на те, яка частка власного капіталу підприємства, є джерелом покриття його поточних активів. Він є розрахунковим показником і залежить як від структури активів, так і від структури джерел коштів. Розраховують цей показник за формулою:

$$\text{ВОК} = \text{ОА} - \text{КП}, \quad (1)$$

де ВОК – власні оборотні кошти; ОА – оборотні активи; КП – короткострокові пасиви.

Даний показник показує, яка сума оборотних коштів залишається в розпорядженні підприємства після розрахунків за короткостроковими зобов'язаннями. Це ознака свободи маневру та фінансової стійкості підприємства з позиції короткострокової перспективи. У практиці фінансового аналізу його також називають чистими оборотними активами,

робочим капіталом, функціонуючим капіталом тощо.

Зміни величини власних оборотних коштів відбуваються під впливом операцій, що стосуються одного з елементів поточних активів або поточних пасивів, довгострокових активів або довгострокових пасивів.

У переважній більшості випадків головною причиною зміни цього показника виступає прибуток, що отримує підприємство в результаті здійснення виробничо-господарської діяльності. Втім, характер змін залежить від раціональності розміщення чистого доходу. Якщо діяльність господарюючого суб'єкту супроводжується зростанням виробничих запасів чи дебіторської заборгованості, що не зумовлено розширенням розмірів виробництва, а отже, є невиправданим, то прибуток стає джерелом фінансування й покриття відволікання коштів. Викликане цим зростанням розміру власних оборотних коштів не варто розглядати як ствердну тенденцію, адже змінена будова поточних активів на користь низьколіквідних їх складових знижує платіжну дисципліну підприємства. Грозить також платоспроможності становище, коли розмір власних оборотних коштів меншає, бо це пов'язано із додатковим фінансуванням, отриманим на позиковій базі.

Отже, при дослідженні величини власних оборотних коштів необхідно не тільки визначити розмір і динаміку зміни цього показника, а й з'ясувати їх причини та наслідки. Дані ПП «Світоч» свідчать що величина даного показника є додатною і має тенденцію до зростання (+7292,6 тис. грн.), що показує наявність та надлишок власних обігових коштів, що можуть використовуватись в діяльності підприємства.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує суму оборотного капіталу на одну грошову одиницю власного капіталу, схвальною є тенденція до збільшення цього показника. На досліджуваному підприємстві його значення є додатним і з кожним роком спостерігається тенденція до його збільшення (+0,09).

Узагальнюючи вищеперераховане, можна зробити висновок, що підприємство та його фінансова стійкість знаходяться в задовільному стані, всі показники перебувають або в межах норми, або мають незначне відхилення, лише коефіцієнти маневреності позикового та власного капіталу знаходяться на низькому рівні.

Підсумовуючи, варто зазначити, що вітчизняні науковці наголошують на чотирьох видах фінансової стійкості підприємства: висока, нормальна, передкризова та кризова (табл. 4).

Таблиця 4

Ідентифікація фінансової стійкості підприємства

Зони стійкості	Характеристика
Висока	Заплановані результати діяльності та розвитку підприємства реалізуються повністю, наявні значні можливості для зростання рівня стійкості, наявні несуттєві загрози з боку факторів внутрішнього та зовнішнього середовища.
Нормальна	Показники оцінювання функціональних видів стійкості перебувають в межах оптимальних значень, наявні резерви їх зростання, підприємство досягає результатів у межах запланованих параметрів.
Передкризова	Спостерігається порушення оптимальних значень функціональних видів стійкості, що негативним чином впливає на параметри діяльності та розвитку підприємства; через дію сукупності чинників неможливо в короткі строки використати наявні резерви або навіть спостерігається їх відсутність в достатньому для покращення ситуації обсязі; великою є ймовірність банкрутства.
Кризова	Порушені всі (чи майже всі) параметри стійкості, наявна системна криза на підприємстві, яке втрачає можливості збереження своєї структурності, економічної та організаційної цілісності.

Джерело: [13; 14]

Фінансову стійкість суб'єктів господарювання доцільно розглядати як комплексну категорію, що відображає рівень фінансового стану та фінансових результатів підприємства, здатність виконувати свої зобов'язання та забезпечувати розвиток діяльності за збереження кредиту – та платоспроможності. Умовою життєздатності підприємства та основою його розвитку в конкурентному ринку є стійкість.

Важливим напрямом аудиту фінансового стану підприємств є оцінка його ліквідності і платоспроможності підприємства.

До платоспроможного відноситься підприємство, в якому сума поточних активів (запаси, кошти, дебіторська заборгованість та інші активи) більша або дорівнює його зовнішній заборгованості (зобов'язанням). Ліквідність господарюючого суб'єкту проявляється в можливості швидко мобілізувати діючі засоби для оплати у відповідні строки по зобов'язаннях чи боргах. Показник ліквідності залежить від ступеня відповідності платіжних засобів, що є в наявності, та короткострокових боргових зобов'язань.

Поняття платоспроможності та ліквідності дуже близькі, але друге є більш ємне. Ліквідність характеризує як поточний стан розрахунків, так і перспективу. Підприємство може бути платоспроможним на звітну дату, але мати несприятливі можливості в майбутньому [14].

Здійснення аналізу ліквідності та платоспроможності ґрунтується на використанні системи показників, перелік яких залежить від методичного підходу до визначення їх рівня.

Вирізняються два підходи щодо визначення платоспроможності підприємства: статистичний та динамічний.

За статистичним підходом, для діагностики платоспроможності підприємства використовується як кількісна, так і якісна оцінка. Кількісна оцінка передбачає використання системи фінансових коефіцієнтів (рис. 2), які дозволяють зіставити вартість поточних активів, що мають різний ступінь ліквідності із сумою поточних зобов'язань.

1. Коефіцієнт абсолютної платоспроможності означає частку поточної заборгованості може оплатити негайно підприємство за рахунок наявних грошових коштів. Нормативне значення цього показника має перевищувати 0,2, тобто повсякденно підприємство має погашати не менше 20% короткострокових зобов'язань.

2. Коефіцієнт термінової платоспроможності означає відношення поточних фінансових інвестицій, грошових коштів до короткотермінової заборгованості підприємства. Його рекомендоване значення коливається в межах 0,25–0,35.

Цей показник означає частку короткострокових зобов'язань, що підприємство може оплатити найближчим часом, бо поточні фінансові інвестиції та кошти швидко конвертуються в готівку. Для поліпшення рівня поточної платоспроможності необхідно сприяти зросту забезпеченості запасів власними оборотними коштами, для чого необхідно нарощувати власні оборотні кошти.

3. Коефіцієнт проміжної платоспроможності означає майбутні надходження від дебі-

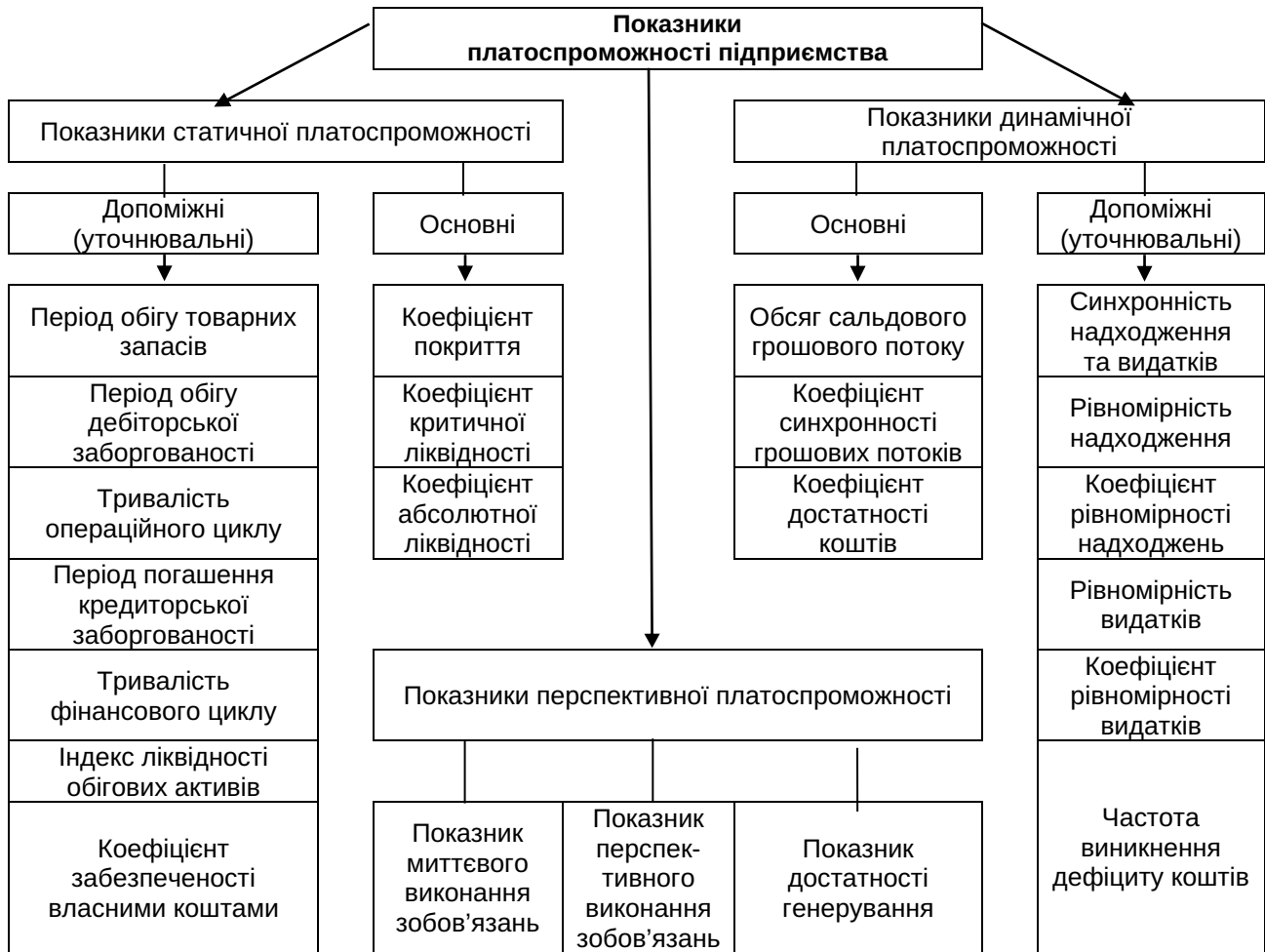

Рис. 2. Система показників оцінки стану платоспроможності підприємства [15; 16; 17]

торів та обчислюється як відношення грошових коштів, поточних фінансових інвестицій та короткострокової дебіторської заборгованості до поточних зобов'язань підприємства. Це показник відображає спроможність підприємства розрахуватися за своїми поточними зобов'язаннями за рахунок надходження грошових коштів від короткострокових дебіторів, тому рекомендоване значення даного показника має дорівнювати одиниці.

4. Коефіцієнт загальної платоспроможності визначається як відношення оборотних активів до поточних зобов'язань. Цей показник показує, якою мірою підприємство може погасити свої поточні зобов'язання за рахунок оборотних коштів. Якщо оборотні активи перевищують поточні зобов'язання, то підприємств може розглядатись як таке, що успішно функціонує.

5. Коефіцієнт забезпеченості власними коштами, о відображає відношення різниці між реальним власним капіталом і необоротними активами до фактичної вартості оборот-

них активів, що знаходяться в наявності у підприємства [15].

При кількісній оцінці платоспроможності підприємства крім відносних показників використовують також і абсолютні показники. Одним них є власні оборотні кошти, які характеризують ту частину власного капіталу, яка є джерелом покриття його поточних активів. Даний показник залежить від структури активів та пасивів, і розраховується як різниця між власним капіталом, необоротними активами та поточними зобов'язаннями підприємства. У випадку якщо підприємство має власні оборотні кошти, воно зможе не лише сплатити свої поточні борги, але також має можливість розширювати свою діяльність. Наявність власних оборотних коштів в оптимальному розмірі залежить від сфери діяльності, стану ринку, а їх нестача або надлишок свідчить про недостатньо позитивний стан платоспроможності підприємства [15].

Проводячи якісну оцінку платоспроможності господарюючого суб'єкту застосову-

ють метод групування балансових даних, що визначає проведення оцінки стану платоспроможності на базі «балансу ліквідності».

Ліквідність балансу - визначається як ступінь покриття зобов'язань підприємства за активами, строк перетворення яких у грошову форму відповідає строку погашення цих зобов'язань. Аналіз ліквідності балансу проводиться напрямом порівняння активів, розташованих в порядку зниження їх ліквідності, із зобов'язаннями по пасиву, по зростанню строків їх погашення.

Розглянувши статистичний підхід визначення платоспроможності підприємства, який ґрунтується на розрахунку можливості підприємства розраховуватися за поточними зобов'язаннями, не було розглянуто розрахунків перспективної платоспроможності підприємства, яка необхідна для проведення ефективно фінансово-господарської діяльності в майбутньому. Визначення даної проблеми необхідне для використання динамічного підходу оцінки платоспроможності підприємства, тобто дослідження її протягом певного часу [15].

Серед показників, які характеризують платоспроможність підприємства в динаміці можна виокремити синхронність надходження та витрат грошових потоків і обсяг сальдового грошового потоку.

Синхронність надходження та витрат грошових потоків означає надходження та витрачання грошових потоків на підприємстві у часі. Для нормального розподілу у часі та узгодженості грошових потоків, що значним чином визначає стан фінансової рівноваги підприємства, даний показник має наближатися до нуля.

Обсяг сальдового грошового потоку визначається як різниця між вхідними та вихідними грошовими потоками, у разі позитивного значення показника спостерігається наявність вільних грошових коштів, у протилежному випадку спостерігається їх дефіцит.

Розглянувши можливі підходи до оцінки платоспроможності підприємства, необхідно відмітити важливість розрахунку показників фінансової стійкості, серед яких є коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової залежності. Це дасть змогу більш широко відобразити стан платоспроможності суб'єкта господарювання.

Важливість для підприємства підтримувати платоспроможний стан у будь-який момент часу для задоволення вимог кредиторів, інвесторів, державних контролюючих установ вимагає обґрунтування концептуальних засад забезпечення платоспроможності

(рис. 3), що передбачає вирішення таких основних питань:

- визначення змісту та об'єкта забезпечення платоспроможності підприємства;
- формування мети й основних завдань управління платоспроможністю;
- обґрунтування функціональної сутності управління платоспроможністю;
- визначення вимог до здійснення управління платоспроможністю промисловим підприємством [18].

Управління платоспроможністю полягає в аналізі та управлінні рухом грошових потоків, передбачає цілеспрямований вплив на процеси акумуляції грошових коштів, тобто їхнє витрачання та перерозподіл. Для ефективного управління платоспроможністю необхідно визначити, які види діяльності і елементи активів чи пасивів сприяли зростанню чи зменшенню грошових коштів, і якою мірою. При цьому потрібно врахувати особливості та тривалість операційного та фінансового циклів підприємства в розрізі окремих видів діяльності, а потім визначити, в якому напрямку необхідно змінити ці чи інші статті бухгалтерської звітності, щоб сума грошового потоку збільшилася.

З метою поліпшення методів оцінки платоспроможності крім показників, які були вказані вище, потрібно врахувати показники фінансової стійкості, ліквідності, рентабельності підприємства. У процесі оцінки платоспроможності господарюючого суб'єкту необхідно брати до уваги не лише можливість оплати поточних зобов'язань, а й довгострокових, строк оплати яких має настати в майбутньому. Також для підприємства необхідно акцентувати увагу на динамічному підході оцінки платоспроможності, який дає спроможність здійснювати її оцінку в кінці кожного робочого дня, з метою виявлення ознак неплатоспроможності підприємства заздалегідь.

Для прикладу представимо розрахунок показників платоспроможності конкретного підприємства (табл. 5).

З даних таблиці видно, що підприємство має досить високий рівень платоспроможності і в динаміці вона зростає.

Одним із аспектів вдосконалення аудиту платоспроможності та фінансової стійкості є розробка робочих документів встановленої форми, що відображено у табл. 6. Такий документ можна використовувати на комп'ютері, використовуючи програму автоматичного обрахунку даних показників. Це значно спростить роботу аудитора та буде більш наочно

Рис. 3. Концептуальні засади забезпечення платоспроможності

Джерело: [18]

Таблиця 5

Аудиторська оцінка показників платоспроможності підприємства

№	Показники	2019	2020	2021	Відхилення (+; -)
1	Коефіцієнт грошової платоспроможності	0,16	0,06	0,49	0,33
2	Коефіцієнт розрахункової платоспроможності	15,05	9,51	42,72	27,67
3	Коефіцієнт ліквідної платоспроможності	15,05	9,51	42,72	27,67

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності ПП «Світоч»

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

представляти результати проведеного аналітичного дослідження.

При здійсненні аудитором вичерпного аналізу фінансової стійкості підприємства та його платоспроможності з'являється можливість

виявити зовнішні та внутрішні чинники, що впливають на них, а отже аудитор зможе розробити та надати рекомендації та пропозиції щодо посилення впливу позитивних чинників та зниження – негативних. Таким чином у разі

реалізації результатів контролю буде зростати інвестиційна привабливість підприємств та регіонів в цілому, що постраждала в результаті нестабільності економічної ситуації.

Окрім загальних висновків про достовірність бухгалтерської звітності, аудиторський звіт про фінансову стійкість підприємства та його платоспроможність може відображати ступінь поточного та прогнозованого фінансового ризику, прогнозні фінансові звіти, поточну фінансову стійкість та платоспроможність підприємства, а також може бути відображено результати аналізу репутації підприємства та його платіжної дисципліни.

На нашу думку, таке заключення необхідно включити в пакет регулярної фінансової звітності. Тож, зацікавлені особи зможуть ознайомитись не тільки з підтвердженою публічною звітністю, що відображає результати діяльності підприємства в минулих періодах, а й з його поточною та прогнозною фінансовою стійкістю та платоспроможністю. Також можна внести доповнення до існуючих форм звітності шляхом запровадження нової форми, що буде містити дані про поточний фінансовий стан підприємства, його стійкість та платоспроможність, реальну оцінку активів та інше.

Таблиця 6

**Робочий документ аудитора
«Оцінка платоспроможності та фінансової стійкості підприємства»**

Коефіцієнти	Формула	Показник обрахований		Відхилення	Норма
		бухгалтером підприємства	аудитором		
Показники фінансової стійкості підприємства					
Коефіцієнт автономії	$K_{авт} = \text{Власний капітал} / \text{Підсумок балансу}$				> 0,5
Коефіцієнт фінансової стійкості	$K_{ф.с.} = \text{Власний капітал} / \text{Загальна сума зобов'язань}$				> 1,0
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	$K_{звз.} = \text{Власні оборотні засоби} / \text{Матеріальні оборотні активи}$				> 0,1
Коефіцієнт відношення необоротних та оборотних активів	$K_{н/об} = \text{Необоротні активи} / \text{Оборотні активи}$				–
Коефіцієнт маневреності	$K_{м} = \text{Власні оборотні активи} / \text{Власний капітал}$				0,5 – 0,6
Показники платоспроможності підприємства					
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	Короткострокова дебіторської заборгованість / короткострокова кредиторська заборгованість				>1
Коефіцієнт загальної платоспроможності	$K_{з.п.} = \text{Загальна сума активів} / \text{Загальна сума зобов'язань}$				>2
Відношення кредитів, що погашені своєчасно, до загальної суми кредитів	Сума кредитів, погашених своєчасно / Загальна сума кредитів				> 0,95

Джерело: побудовано автором на основі [3; 4; 19; 20]

Більшість підприємців в умовах кризи не розуміють необхідність проведення аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства, оскільки це тягне за собою додаткові витрати. Тому необхідним є популяризація даного виду аудиту серед суб'єктів господарювання, а для цього доцільно [21]:

- сформувати коло однодумців серед аудиторів, що будуть вести консультаційну роботу щодо способів подолання кризи та пояснювати переваги здійснення аудиту стійкості;
- привернути увагу ділової та професійної спільноти до такого можливого варіанту виходу з економічної кризи як подолання кризи довіри;
- сприяти формуванню на рівні органів влади, регіональних підприємницьких асоціацій та союзів, різноманітних професійних організацій суспільної думки про корисність та престижність здійснення добровільного щоквартального проходження антикризових аудиторських перевірок фінансової стійкості, що будуть особливо корисні для банків, страхових компаній, акціонерних товариств.

Висновки. Таким чином, результати дослідження дозволяють зробити наступні висновки:

- фінансова стійкість підприємства – це такий його стан, за якого обсяг фінансових ресурсів, що перебуває в розпорядженні підприємства, забезпечує його фінансову неза-

лежність, плато- та кредитоспроможність і фінансування розвитку діяльності на поточний і перспективний періоди;

- аудит фінансової стійкості та платоспроможності підприємства - є одним із способів подолання недостатньої довіри між учасниками фінансово-господарської діяльності, забезпечує поінформованість зацікавлених осіб про поточний фінансовий стан підприємства, надає обґрунтовану оцінку прогнозним показникам підприємства тощо;
- об'єктами аудиту платоспроможності та фінансової стійкості мають бути не лише дані фінансових звітів, а й бізнес-процеси та бізнес-середовище, окрім того особливу увагу слід приділити оцінці ризиків;
- в процесі перевірки аудиту рекомендовано використовувати запропонований або ж власної розробки робочий документ;
- аудиторський звіт про фінансову стійкість та платоспроможність підприємства доцільно включити в пакет публічної підтвердженої звітності або ж доповнити існуючу звітність новою формою, що буде відображати дані показники;
- доцільним є популяризація аудиту фінансової стійкості та платоспроможності, що може бути досягнена спільними діями аудиторів, професійних організацій та органів влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мулик Я. Оцінка фінансової стійкості як інструменту управління фінансовою безпекою молокопереробних підприємств. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки.* 2015. № 2. С. 283–291.
2. Костенко Ю., Короленко О., Гузь М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство.* 2022. № (43). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77>.
3. Коцера Н. В. Організація і планування аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. *Причорноморські економічні студії.* 2018. Вип. 29 (2). С. 108–113.
4. Коцера Н. В. Процедури та прийоми аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні.* 2018. № 5. С. 84–91.
5. Мірошник О., Шубіна С., Кравченко Б. Оцінка та шляхи підвищення фінансової стійкості підприємства. *Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку.* 2021. № 1(1). С. 17–22. DOI: <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2021-1-02>.
6. Огічук М. Ф., Новіков І.Т., Рагуліна І.І. Аудит: організація і методика : навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Алерта, 2012. 664 с.
7. Ткаченко М. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : навч. посіб., 2013. 976 с.
8. Мулик Я. І. Аудиторська діяльність в Україні: сучасний стан, реформування та розвиток. *Агросвіт.* 2020. № 7. С. 37–47. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.7.37>.
9. Ковальчук Н. О. Фінансова стійкість вітчизняних підприємств як передумова їх стабільного функціонування. *Глобальні та національні проблеми економіки.* 2016. № 11. С. 368–371.
10. Ясіновська І. Ф. Сучасні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємств. *Європейські перспективи.* 2016. Вип. 2. С. 169–175.
11. Киш Л. М. Фінансова стійкість компанії в сучасних умовах. *Причорноморські економічні студії.* 2018. Вип. 36. С. 75–79.

12. Васечко Л. Стратегічні напрями забезпечення фінансової стійкості підприємства. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. 2021. № 1(7). С. 26–40. DOI: <https://doi.org/10.32750/2021-0103>.
13. Шпильовий В. А. Фінансова стійкість промислових підприємств в черкаській області. *Ефективна економіка*. 2015. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4637>.
14. Костирко А. Г. Аудит: курс лекцій. Миколаїв : МНАУ, 2017. 104 с.
15. Мулик Т. О., Материнська О. А., Пльонсак О. Л. Аналіз господарської діяльності : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 288 с.
16. Правдюк Н. Л., Мулик Т. О., Мулик Я. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: обліково-аналітичний аспект : монографія. Київ : «Центр учбової літератури», 2019. 224 с.
17. Мулик Я. І. Ліквідність підприємств як елемент управління фінансовою безпекою: методичне та інформаційне забезпечення. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 4 (20). С. 42–52
18. Корнева Н. О., Магдун В. І. Аналітичні основи платоспроможності в сучасних умовах господарювання. *Приазовський економічний вісник*. 2020. Вип. 5(22). С. 86–90. DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-5-12>.
19. Мулик Я. Аудит фінансової стійкості підприємства: проблеми та перспективи розвитку. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 16. С. 884–888.
20. Мулик Т. О., Колісник А. В. Особливості діагностики фінансової стійкості підприємств України. *Східна Європа: Економіка, бізнес та управління*. 2018. № 1 (12). URL: http://easterneurope-ebm.in.ua/journal/12_2018/66.pdf.
21. Патранська Л. Шевчук Л. Окремі аспекти вдосконалення аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. URL: http://www.rusnauka.com/32_PVMN_2011/Economics/7_97684.doc.htm.

REFERENCES:

1. Mulyk Ya. (2015) Otsinka finansovoi stiiikosti yak instrumentu upravlinnia finansovoiu bezpekoiu molokoprerobnykh pidpriemstv [Assessment of financial stability as a tool for managing the financial security of milk processing enterprises]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky*, no. 2, pp. 283–291. [in Ukrainian]
2. Kostenko Yu., Korolenko O., Huz M. (2022) Analiz finansovoi stiiikosti pidpriemstva v umovakh voinenoho stanu [Analysis of the financial stability of the enterprise in the conditions of martial law]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. (43). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77>. [in Ukrainian]
3. Kotseruba N. V. (2018) Orhanizatsiia i planuvannia audytu finansovoi stiiikosti ta platospromozhnosti pidpriemstva [Organization and planning of the audit of the financial stability and solvency of the enterprise]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, no. 29 (2), pp. 108–113. [in Ukrainian]
4. Kotseruba N. V. (2018) Protsedury ta pryomy audytu finansovoi stiiikosti ta platospromozhnosti pidpriemstva [Procedures and methods of auditing the financial stability and solvency of the enterprise]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, no. 5, pp. 84–91. [in Ukrainian]
5. Miroshnyk O., Shubina S., Kravchenko B. (2021) Otsinka ta shliakhy pidvyshchennia finansovoi stiiikosti pidpriemstva [Assessment and ways of increasing the financial stability of the enterprise]. *Finansovo-kredytnei systemy: perspektyvy rozvytku*, no. 1(1), pp. 17–22. DOI: <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2021-1-02>. [in Ukrainian]
6. Ohiichuk M. F., Novikov I. T., Rahulina I. I. (2012) Audyt: orhanizatsiia i metodyka [Audit: organization and methodology]: navch. posibnyk. 2-he vyd., pererob. i dopov. Kyiv: Alerta, 664 p. [in Ukrainian]
7. Tkachenko M. M. (2013) Bukhhalterskyi finansovyi oblik, opodatkovannia i zvitnist [Financial accounting, taxation and reporting]: navch. posib., 976 p. [in Ukrainian]
8. Mulyk Ya. I. (2020) Audytorska diialnist v Ukraini: suchasnyi stan, reformuvannia ta rozvytok [Audit activity in Ukraine: current state, reform and development]. *Ahrosvit*, no. 7, pp. 37–47. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.7.37>. [in Ukrainian]
9. Kovalchuk N. O. (2016) Finansova stiiikist vitchyznianykh pidpriemstv yak peredumova yikh stabilnogo funktsionuvannia [Financial stability of domestic enterprises as a prerequisite for their stable functioning]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, no. 11, pp. 368–371. [in Ukrainian]
10. Iasinovska I. F. (2016) Suchasni pidkhody do otsinky finansovoi stiiikosti pidpriemstv [Modern approaches to assessing the financial stability of enterprises]. *Yevropeiski perspektyvy*, no. 2, pp. 169–175. [in Ukrainian]

11. Kysh L. M. (2018) Finansova stiikist kompanii v suchasnykh umovakh [Financial stability of the company in modern conditions]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, no. 36, pp. 75–79. [in Ukrainian]
12. Vasechko L. (2021) Stratehichni napriamy zabezpechennia finansovoi stiikosti pidpriemstva [Strategic directions for ensuring the financial stability of the enterprise], *Yevropeyskyi naukovyi zhurnal ekonomichnykh ta finansovykh innovatsii*, no. 1(7), pp. 26–40. DOI: <https://doi.org/10.32750/2021-0103>. [in Ukrainian]
13. Shpylovyi V. A. (2015) Finansova stiikist promyslovykh pidpriemstv v cherkaskii oblasti [Financial stability of industrial enterprises in the Cherkasy region]. *Efektivna ekonomika*, no. 12. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4637>. [in Ukrainian]
14. Kostyrko A. H. (2017) Audyty [Audit]: kurs leksii. Mykolaiv: MNAU, 104 p. [in Ukrainian].
15. Mulyk T. O., Materynska O. A., Plonsak O. L. (2017) Analiz hospodarskoi diialnosti [Analysis of economic activity]: navchalnyi posibnyk. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury, 288 p. [in Ukrainian]
16. Pravdiuk N. L., Mulyk T.O., Mulyk Ya.I. (2019) Upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstv: oblikovo-analitychnyi aspekt [Management of financial security of enterprises: accounting and analytical aspect]: monohrafiia. Kyiv: «Tsentr uchbovoi literatury», 224 p. [in Ukrainian].
17. Mulyk Ya. I. (2017) Likvidnist pidpriemstv yak element upravlinnia finansovoiu bezpekoiu: metodychne ta informatsiine zabezpechennia [Enterprise liquidity as an element of financial security management: methodical and information support]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky*, no. 4 (20), pp. 42–52. [in Ukrainian]
18. Kornieva N. O., Mahdun V.I. (2020) Analitychni osnovy platospromozhnosti v suchasnykh umovakh hospodariuvannia [Analytical foundations of solvency in modern economic conditions]. *Pryazovskyi ekonomichnyi visnyk*, no. 5(22), pp. 86–90. DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-5-12>. [in Ukrainian]
19. Mulyk Ya. (2017) Audyty finansovoi stiikosti pidpriemstva: problemy ta perspektyvy rozvytku [Audit of the financial stability of the enterprise: problems and prospects for development]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, no. 16, pp. 884–888. [in Ukrainian]
20. Mulyk T. O., Kolisnyk A.V. (2018) Osoblyvosti diahnostryky finansovoi stiikosti pidpriemstv Ukrainy [Peculiarities of diagnosing the financial stability of Ukrainian enterprises]. *Skhidna Yevropa: Ekonomika, biznes ta upravlinnia*, no. 1 (12). Available at: http://easterneurope-ebm.in.ua/journal/12_2018/66.pdf. [in Ukrainian]
21. Patranska L. Shevchuk L. (2011) Okremi aspekty vdoskonalennia audytu finansovoi stiikosti ta platospromozhnosti pidpriemstva [Certain aspects of improving the audit of the financial stability and solvency of the enterprise]. Available at: http://www.rusnauka.com/32_PVMN_2011/Economics/7_97684.doc.htm. [in Ukrainian]